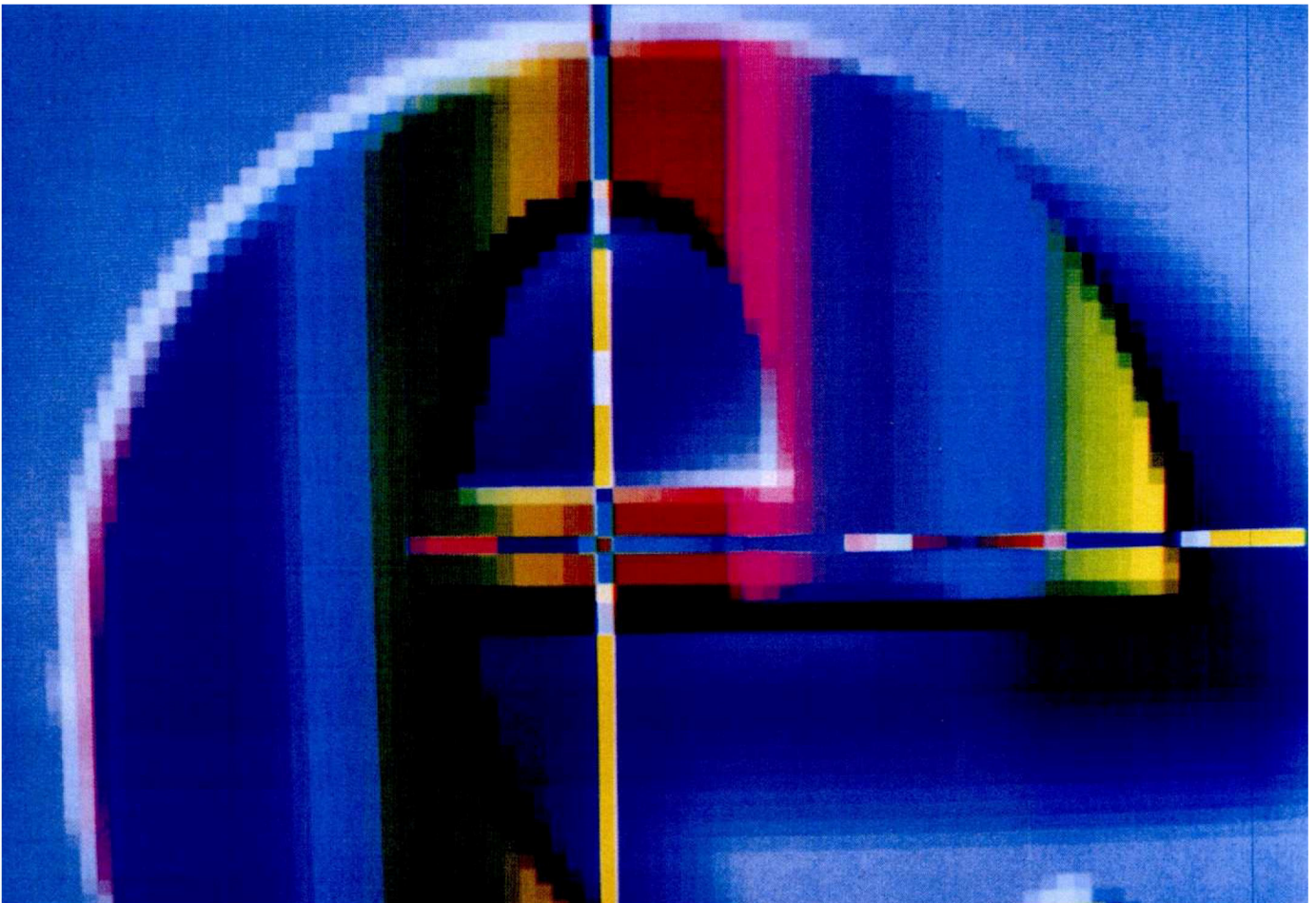

**GODIŠNJE IZVJEŠĆE O
PRAĆENJU KAKVOĆE ZRAKA
U LOKALNOJ MREŽI ZA
PRAĆENJE KAKVOĆE ZRAKA
ROCKWOOL ZA 2009. GODINU**

Zagreb, ožujak 2010.

EKONERG - Institut za energetiku i zaštitu okoliša, d.o.o.

Koranska 5 Zagreb, Hrvatska

Naručitelj: **ROCKWOOL ADRIATIC d.o.o.**
Poduzetnička zona Podpićan 1
Podpićan

Radni nalog: **I-02-438**

Ugovor: **I-23-438/08**

Naslov:

**GODIŠNJE IZVJEŠĆE O PRAĆENJU KAKVOĆE ZRAKA U LOKALNOJ MREŽI ZA
PRAĆENJE KAKVOĆE ZRAKA ROCKWOOL ZA 2009. GODINU**

Izrada izvješća : **Predrag Hercog, dipl. ing.**

Niels Aboud, ing.

Direktor odjela za mjerenja i analitiku:

Bojan Abramović, dipl. ing.

Direktor:

Mr. sc. Zdravko Mužek, dipl. ing.

Zagreb, ožujak 2010.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	4
1.1 Ugovorni odnosi.....	4
2. REFERENTNI DOKUMENTI.....	5
2.1 Regulativa RH.....	5
2.2 Normativna regulativa.....	5
2.3 Regulativa i smjernice EU.....	5
3. CILJANA KVALITETA PODATAKA.....	6
4. OPĆI PODATCI.....	6
4.1 Metapodatci.....	6
4.2 Mjerni sustav.....	10
4.3 Mjerni instrumenti i korištene metode.....	11
4.4 Lokacija.....	12
4.5 Klasifikacija postaje.....	13
5. SAŽETAK QA/QC PLANA MREŽE.....	14
6. SAŽETAK POSTUPKA PROVJERE VALJANOSTI MJERNIH PODATAKA.....	14
6.1 Sažeti opis svih aktivnosti.....	14
6.2 Provjera statusa tehničke ispravnosti mjerene opreme.....	15
6.3 Provjera ispunjavanja QC standarda.....	15
6.4 Kritička i logička provjera mjernih podataka.....	15
6.5 Označavanje statusa valjanosti mjernih rezultata.....	15
6.6 Način prikazivanja validiranih podataka.....	15
7. TEHNIČKA ISPRAVNOST I MJERNA SLJEDIVOST.....	16
7.1 Tehnička ispravnost postaja.....	16
7.2 Onečišćujuće tvari koje su praćene u 2009.....	16
7.3 Mjerna sljedivost i osiguranje kvalitete mjerenja.....	16
8. PREGLED FUNKCIONALNOSTI MREŽE U 2009. GODINI.....	17
9. REZULTATI.....	17
9.1 Koncentracije onečišćujućih tvari i obrada podataka.....	17
9.2 Evaluacija mjernih podataka.....	18
10. KATEGORIZACIJA ZRAKA.....	20

1. UVOD

1.1 Ugovorni odnosi

Sukladno ugovoru broj: I-02-438/08, sklopljenom između Rockwool Adriatic d.o.o. (Rockwool) i Ekoneg-a Instituta za energetiku i zaštitu okoliša, d.o.o. Ekoneg je tijekom 2009. godine obavljao usluge mjerenja, validacije i dostave mjernih rezultata kao i redovitog servisa i umjeravanja mjernih uređaja na automatskim postajama za praćenje kakvoće zraka lokalne mreže Rockwool Čambarelići i Zajci.

Provjera kakvoće mjerenja i podataka obavljena je sukladno Zakonu o zaštiti zraka (NN 178/04), Pravilniku o praćenju kakvoće zraka (NN 155/05) i Pravilniku o razmjeni informacija iz mreža za trajno praćenje kakvoće zraka (NN 135/06).

Ovo godišnje izvješće je izrađeno sukladno Zakonu o zaštiti zraka (NN 178/04), Uredbi o graničnim vrijednostima onečišćujućih tvari u zraku (NN, 133/05) i Pravilniku o razmjeni informacija o podacima iz mreža za trajno praćenje kakvoće zraka (NN135/06).

Analizirani su validirani mjerni podatci od 01.01.2009. do 31.12.2009. godine.

2. REFERENTNI DOKUMENTI

2.1 Regulatorna RH

- Zakonu o zaštiti zraka (NN 178/04)
- Pravilnik o praćenju kakvoće zraka (NN 155/05)
- Pravilnik o razmjeni informacija o podacima iz mreža za trajno praćenje kakvoće zraka (NN 135/06)
- Uredba o graničnim vrijednostima onečišćujućih tvari u zraku (NN, 133/05).

2.2 Normativna regulatorna

- HRN EN ISO/IEC 17025 – Opći zahtjevi za osposobljenost ispitnih i umjernih laboratorija

2.3 Regulatorna i smjernice EU

- 97/101/EC: Council Decision of 27 January 1997 establishing a reciprocal exchange of information and data from networks and individual stations measuring ambient air pollution within the Member States (Official Journal L 035, 05/02/1997 P. 0014 – 0022)
- 01/752/EC COMMISSION DECISION of 17 October 2001 amending the Annexes to Council Decision establishing a reciprocal exchange of information and data from networks and individual stations measuring ambient air pollution within the Member States (Official Journal of the European Communities L 282/69)
- Guidance on the Annexes to Decision 97/101/EC on Exchange of Information as revised by Decision 2001/752/EC; European Commission, DG Environment
- „Criteria for EUROAIRNET The EEA Air Quality Monitoring and Information Network“; EEA Technical Report No. 12
- “QA/QC checks on air quality data in AIRBASE and on the Eol 2004 data Procedures and results”; ETC/ACC Technical paper 2005/3 September 2005; Wim Mol and Patrick van Hooydonk

3. CILJANA KVALITETA PODATAKA

Zahtjevi za kvalitetom mjernih podataka o kakvoći zraka definirani su Pravilnikom o razmjeni informacija o podacima iz mreža za trajno praćenje kakvoće zraka i Pravilnikom o praćenju kakvoće zraka, a sukladni su odlukama Europske Komisije (97/101/EC i 01/752/EC). Slijedeći zakonsku i normativnu regulativu postavljeni su zahtjevi na kakvoću podataka koji su opisani u Tablici 1.

Tablica 1

Parametar kvalitete / analit	SO ₂ , H ₂ S, CO	PM10
Mjerna nesigurnost	15%	25%
Minimalan obuhvat podataka	90%	90%
Minimalna vremenska pokrivenost	-	-

Kod sjedinjavanja (usrednjavanja podataka) za jednosatne vrijednosti od 10 min. vrijednosti zahtjeva se minimalni obuhvat podataka od 75%

Kod izračunavanja statističkih parametara zahtjeva se minimalan obuhvat podataka od 75%.

4. OPĆI PODATCI

4.1 Metapodatci

Mreža za kontinuirano praćenje kakvoće zraka Rockwool sastoji se od dvije mjerne postaje smještene u mjestima Zajci i Čambarelići. Metapodatci za mrežu i postaje dani su u Tablici 2.

Tablica 2.

METAPODATCI O MREŽI

I. PODACI O MREŽI	
I. 1.	Naziv: Mreža za praćenje kakvoće zraka Rockwool
I. 2.	Kratica: LIS001
I. 3.	Tip mreže: lokalna
I. 4.	Tijelo odgovorno za upravljanje: Rockwool Adriatic d.o.o.
I. 4.1.	Naziv Rockwool Adriatic d.o.o.
I. 4.2.	Ime odgovorne osobe Neven Vlačić
I. 4.3.	Adresa Poduzetnička zona Pićan 1
I. 4.4.	Telefon 385 52 858 500
	Fax 385 52 858 501
I. 4.5.	e-mail neven.vlacic@rockwool.com
I. 4.6.	Web adresa http://www.rockwool.hr/sw68052.asp
I. 5.	Obavijest o vremenu: lokalno vrijeme

METAPODATCI MIJERNIH POSTAJA

II. PODACI O POSTAJI			
II. 1. Opći podaci			
II. 1.1.	Ime postaje	ZAJCI	
II. 1.2.	Ime grada	Piće	
II. 1.3.	Nacionalni ili lokalni broj ili oznaka	zajci	
II. 1.4.	Kod postaje	LIS001-001	
II. 1.5.	Ime stručne institucije koja odgovara za postaju	Ekonerg d.o.o.	
II. 1.6.	Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Zavod za javno zdravstvo istarske županije	
II. 1.7.	Ciljevi mjerenja	Praćenje onečišćenja zraka uzrokovano radom tvornice Rockwool	
II. 1.8.	Geografske koordinate*		h
			y
			x
	mjereno		
	mjereno	45°20´	14°07´
II. 1.9.	NUTS	za sada prazno	
II. 1.10.	Onečišćujuće tvari koje se mjere	SO₂, CO, H₂S, PM₁₀	
II. 1.11.	Meteorološki parametri	temperatura, relativna vlažnost, smjer i brzina vjetra	
II. 1.12.	Druge informacije		
II. 2. Klasifikacija postaje			
II. 2.1.	Tip područja		
II. 2.1.1.	Gradsko	-	
II. 2.1.2.	Prigradsko	-	
II. 2.1.3.	Ruralno	DA	
II. 2.2.	Tip postaje u odnosu na izvor emisija		
II. 2.2.1.	Prometna	-	
II. 2.2.2.	Industrijska	DA	
II. 2.2.3.	Pozadinska	-	
II. 2.3.	Dodatne informacije o postaji		
II. 2.3.1.	Područje za koje je postaja reprezentativna	radius 2000m	
II. 2.3.2.	Gradske i prigradske postaje		
	- broj stanovnika grada/naselja		
II. 2.3.3.	Prometne postaje		
	- procijenjena količina prometa		
	- udaljenost od kamenog ruba pločnika		
	- udio teških motornih vozila u prometu		
	- brzina prometa		
	- udaljenost do fasade zgrade i visina zgrade		
	- širina prometnice/ulice		
II. 2.3.4.	Industrijske postaje		
	- tip industrije	- proizvodnja kamene vune	
	- udaljenost od izvora/područja izvora	1500m	

II. 2.3.5.	Ruralne pozadinske postaje				
- blizina grada	-				
- regionalne	-				
- daljinski prijenos	-				
III. INFORMACIJE O MJERNOJ TEHNICI PO ONEČIŠĆUJUĆIM TVARIMA					
III. 1. Mjerna oprema					
III. 1.1. Naziv					
III. 1.2. Analitička metoda ili mjerna metoda					
SO ₂	automatski analizator	analiza – UV fluorescencija			
CO	automatski analizator	analiza – IR apsorpcija			
PM ₁₀	automatski analizator	analiza – apsorpcija beta zračenja			
H ₂ S	automatski analizator	analiza – UV fluorescencija			
III. 2. Značajke uzorkovanja					
III. 2.1.	Lokacija mjernog mjesta	naselje u okolici tvornice			
III. 2.2.	Visina mjesta uzorkovanja	3 m			
III. 2.3.	Učestalost integriranja podataka	1 sat			
III. 2.4.	Vrijeme uzorkovanja	kontinuirano			
II. PODACI O POSTAJI					
II. 1. Opći podaci					
II. 1.1.	Ime postaje	ČAMBARELIĆI			
II. 1.2.	Ime grada	Piće			
II. 1.3.	Nacionalni ili lokalni broj ili oznaka	čamb			
II. 1.4.	Kod postaje	LIS001-002			
II. 1.5.	Ime stručne institucije koja odgovara za postaju	Ekonerg d.o.o.			
II. 1.6.	Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Zavod za javno zdravstvo istarske županije			
II. 1.7.	Ciljevi mjerenja	Praćenje onečišćenja zraka uzrokovano radom tvornice Rockwool			
II. 1.8.	Geografske koordinate*		h	y	x
		mjereno			
		mjereno		45°18´	14°10´
II. 1.9.	NUTS	za sada prazno			
II. 1.10.	Onečišćujuće tvari koje se mjere	SO₂, H₂S, PM₁₀			
II. 1.11.	Meteorološki parametri	temperatura, relativna vlažnost, smjer i brzina vjetra			
II. 1.12.	Druge informacije				
II. 2. Klasifikacija postaje					
II. 2.1.	Tip područja				
II. 2.1.1.	Gradsko	-			
II. 2.1.2.	Prigradsko	-			
II. 2.1.3.	Ruralno	DA			

II. 2.2.	Tip postaje u odnosu na izvor emisija	
II. 2.2.1.	Prometna	-
II. 2.2.2.	Industrijska	DA
II. 2.2.3.	Pozadinska	-
II. 2.3.	Dodatne informacije o postaji	
II. 2.3.1.	Područje za koje je postaja reprezentativna	radius 2000m
II. 2.3.2.	Gradske i prigradske postaje	
	- broj stanovnika grada/naselja	
II. 2.3.3.	Prometne postaje	
	- procijenjena količina prometa	
	- udaljenost od kamenog ruba pločnika	
	- udio teških motornih vozila u prometu	
	- brzina prometa	
	- udaljenost do fasade zgrade i visina zgrade	
	- širina prometnice/ulice	
II. 2.3.4.	Industrijske postaje	
	- tip industrije	proizvodnja kamene vune
	- udaljenost od izvora/područja izvora	1700m
II. 2.3.5.	Ruralne pozadinske postaje	
	- blizina grada	-
	- regionalne	-
	- daljinski prijenos	-
III. INFORMACIJE O MJERNOJ TEHNICI PO ONEČIŠĆUJUĆIM TVARIMA		
III. 1. Mjerna oprema		
III. 1.1. Naziv		
III. 1.2. Analitička metoda ili mjerna metoda		
SO ₂	automatski analizator	analiza – UV fluorescencija
PM ₁₀	automatski analizator	analiza – apsorpcija beta zračenja
H ₂ S	automatski analizator	analiza – UV fluorescencija
III. 2. Značajke uzorkovanja		
III. 2.1.	Lokacija mjernog mjesta	naselje u okolici tvornice
III. 2.2.	Visina mjesta uzorkovanja	3 m
III. 2.3.	Učestalost integriranja podataka	1 sat
III. 2.4.	Vrijeme uzorkovanja	kontinuirano

4.2 Mjerni sustav

Obje postaje dizajnirane su u obliku pokretnih izotermičkih skloništa u kojima su smješteni instrumenti za praćenje kakvoće zraka. Instrumenti rade na osnovu mjernih principa referentnih metoda navedenih u pravilniku o praćenju kakvoće zraka (NN 155/05). Svaka postaja predstavlja neovisni mjerni sustav. Mjerni sustavi povezani su GSM modemsom vezom sa nadzornim računalom u Laboratoriju za zrak tvrtke Ekonerg pomoću sustava za prikupljanje i slanje podataka IDA ZRV.

Mjerni sustavi sastoji se od sljedećih komponenti Tablica 3:

Tablica 3.

Postaja Zajci

Komponenta sustava, proizvođač
Izotermičko sklonište za smještaj mjernih uređaja, Tehnix
APMA-370 CO analizator, Horiba
APSA-370 SO ₂ analizator, Horiba
APSA-370 CU H ₂ S analizator, Horiba
Analizator lebdećih čestica PM10 VAREWA, DURAG
Sustav za kontrolu odziva na nul i span plin AFCU 360, Horiba
Kalibracijska boca, UTP - Sol Group
Meteorološki senzori za temperaturu, rel. vlažnost, brzinu i smjer vjetra
Sustav za prikupljanje i slanje podataka, Horiba
Termostatirani sustav grijanja i hlađenja, LG

Postaja Čambarelići

Komponenta sustava, proizvođač
Izotermičko sklonište za smještaj mjernih uređaja, Tehnix
APSA-370 SO ₂ analizator, Horiba
APSA-370 CU H ₂ S analizator, Horiba
Analizator lebdećih čestica PM10 VAREWA, DURAG
Sustav za kontrolu odziva na nul i span plin AFCU 360, Horiba
Kalibracijska boca, UTP - Sol Group
Meteorološki senzori za temperaturu, rel. vlažnost, brzinu i smjer vjetra
Sustav za prikupljanje i slanje podataka, Horiba
Termostatirani sustav grijanja i hlađenja, LG

4.3 Mjerni instrumenti i korištene metode

Sva mjerenja izvode se kontinuirano prema normiranim metodama definiranim u Prilogu 7. A1 Pravilnika o praćenju kakvoće zraka. Svi instrumenti posjeduju Tipsko odobrenje sukladno relevantnim normama.

Instrument	Mjerni princip	Mjerna metoda
Horiba APMA-370, CO analizator	Ir spektroskopija	HRN EN 14626:2005
Horiba APSA-370, SO ₂ analizator	UV fluorescencija	HRN EN 14212:2005
Horiba APSA-370, H ₂ S analizator	UV fluorescencija	ekv. HRN EN 14212:2005
VAREWA (analizator PM10)	apsorpcija beta zračenja	ekv. HRN EN 12341:1999

4.4 Lokacija

4.4.1. Makrolokacija

Sama tvornica smještena je 12,5 km jugozapadno od Pazina i 11 km sjeverno od Labina. Najbliži grad je Podpićan udaljen 600 m jugoistočno od tvornice. Postaja Čambarelići smještena je 2300 metara jugoistočno od tvornice na stotinjak metara većoj nadmorskoj visini dok je postaja Zajci smještena 1700 metara sjeveroistočno od tvornice na tridesetak metara većoj nadmorskoj visini. Makrolokacija je prikazana na Slici 1.

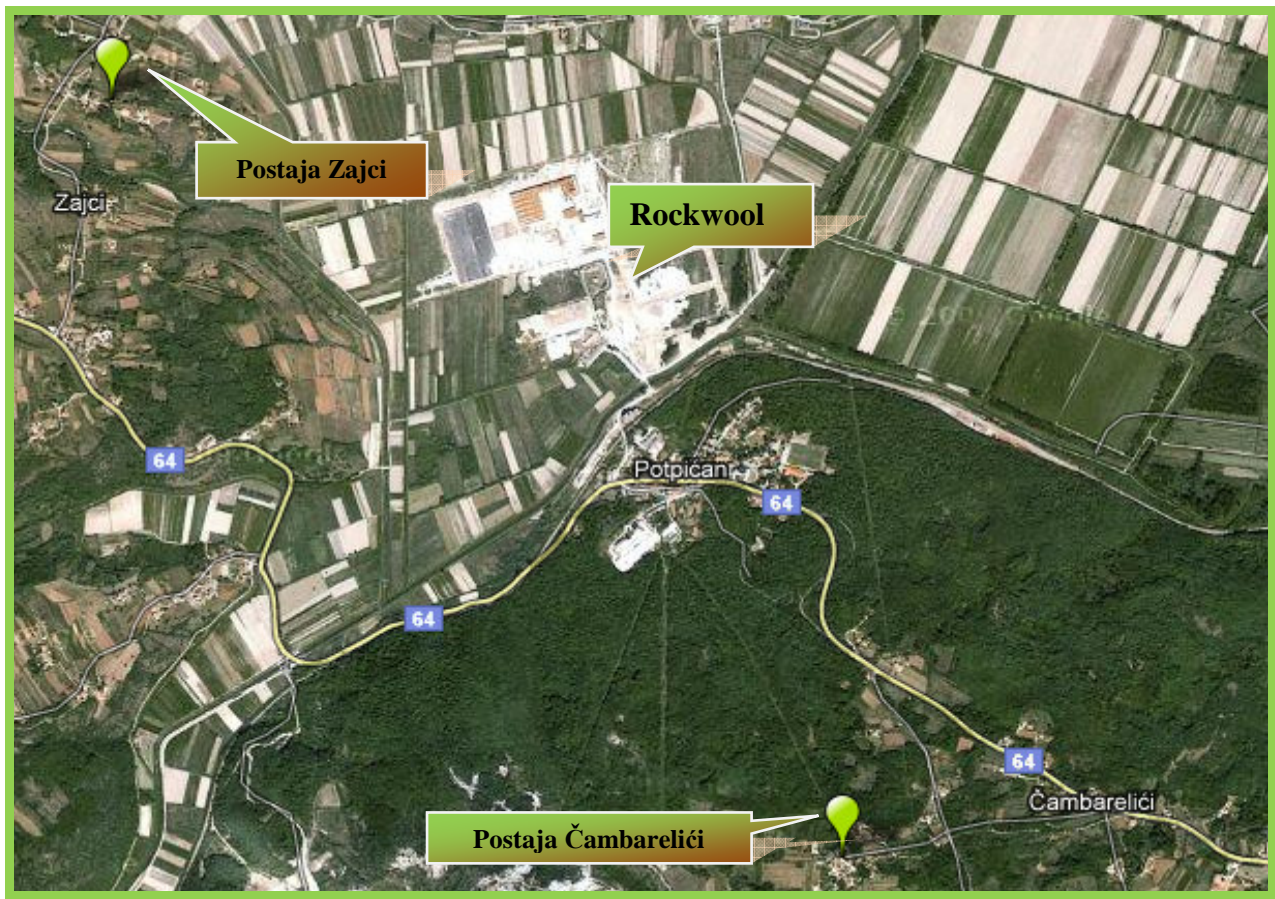
Slika 1. Makrolokacija postaja

4.4.2. Mikrolokacija

Postaja Zajci je smještena na granici neobrađivanog udaljena oko 15 m od obližnjih kuća sela Zajci. U blizini nema značajnijih prometnica. Postaja Čambarelići smještena je na granici obrađivanog poljoprivrednog zemljišta i udaljena 10 m od obližnjih kuća sela Čambarelići. U blizini nema značajnijih prometnica.

Slika 2. Mikrolokacije postaja Zajci i Čambarelići

4.5 Klasifikacija postaje

Obje postaje su po tipu područja ruralne, smještene u blizini kuća malih mjesta (zaselaka). Po odnosu na izvor emisija su, industrijske te bi trebale ispitati utjecaj tvornice kamene vune Rockwool na kakvoću zraka na ovom području.

5. SAŽETAK QA/QC PLANA MREŽE

Za postizanje gore navedene kakvoće podataka definiran je sustav kvalitete. Kod kreiranja QA/QC plana prvenstveno smo se vodili odrednicama norme HRN EN ISO/IEC 17025 – Opći zahtjevi za osposobljenost ispitnih i umjernih laboratorija te naputcima iz „Criteria for EUROAIRNET The EEA Air Quality Monitoring and Information Network“ EEA Technical Report No. 12 I “QA/QC checks on air quality data in AIRBASE and on the Eol 2004 data Procedures and results” ETC/ACC Technical paper 2005/3 September 2005 Wim Mol and Patrick van Hooydonk

Sustav osiguranja i provjere kvalitete mjerenja sadržava sljedeće komponente:

1. Dnevna automatska provjera odaziva instrumenata na nulti i span plin
2. Redovna dnevna validacija podataka i stanja instrumenata
3. Redovni dvotjedni obilasci postaja
4. Po potrebi kalibracija u dvije točke – transfer standard + cert. boce
5. Mjesečna ratifikacijska izvješća
6. Godišnji servisi
7. Godišnje umjeravanje instrumenata sukladno ISO 17025
8. Izvanredni servisi – nakon značajnijih zahvata na instrumentima obavezna kalibracija u dvije točke –transfer standard + cert. boce

6. SAŽETAK POSTUPKA PROVJERE VALJANOSTI MJERNIH PODATAKA

Podatci o koncentracijama satnih vremena usrednjavanja onečišćujućih tvari u zraku koje se prate mjerenjem kakvoće zraka na postaji, prema donesenim programima mjerenja razine onečišćenosti zraka predstavljaju osnovni izvor podataka potrebnih za izvještavanje i razmjenu informacija sukladno regulativi RH i EU.

Kao takvi prema odredbama Čl. 7 Pravilnika o razmjeni informacija o podacima iz mreže za trajno praćenje kakvoće zraka moraju biti valjani odnosno provjereni (validirani) prema referentnim dokumentima navedenim u točki 2.

6.1 Sažeti opis svih aktivnosti

Slijedeći odredbe Aneksa III (Data validation procedure and quality codes) Odluke EK 97/101/EC, a u skladu s normom HRN EN ISO/IEC 17025 te Odlukama EK 97/101 i 01/752, validacija podataka obavlja se na osnovu provedbe QA/QC plana mjerenja kao i kritičke i logičke provjere mjernih podataka.

Postupak se sastoji od provjere tehničke ispravnosti instrumenata i sustava za mjerenje, provjere ispunjavanja kriterija kontrole kvalitete mjerenja i kritičke i logičke provjere mjernih podataka.

Ove aktivnosti obavljaju se svakodnevno za protekla 24 sata na centralnom računalu pomoću podataka iz baze podataka i direktnim modemskim pristupom računalima ili datalogerima u svakoj pojedinoj postaji. Baza podataka sastoji se od svih mjernih, QA/QC i servisnih podataka o mreži koja se svakih 12 sati popunjava najnovijim podacima.

6.2 Provjera statusa tehničke ispravnosti mjerene opreme

Provjera statusa instrumenata uređaja obavlja se na način da se direktno putem programa Data communication server i modemske veze centralno računalo spoji na računalo u provjeravanoj stanici koje je povezano sa svim relevantnim komponentama mjernog sustava postaje. Ovo omogućava uvid u statuse tehničke ispravnost uređaja sukladno protokolima postavljenim od strane proizvođača opreme.

6.3 Provjera ispunjavanja QC standarda

Svi uređaji za mjerenje CO, H₂S i SO₂ u okviru provedbe QC mjerenja imaju automatsku periodičku (svakih 25 sati) provjeru odziva na nulti i span (konc. analita u iznosu od 80% mjernog područja) plin. Sukladno zadanim standardima svaka provjera bit će označena sa slovo E (error) ukoliko rezultati provjere prelaze zadane granice.

Na osnovu ove provjere može se zaključiti na koji način provjeravani instrument reagira na poznatu koncentraciju plina odnosno neprisutnost istog u nultom (filtriranom) zraku i postoje li trendovi u odgovoru instrumenta. Općenito ovako dobivene informacije predstavljaju kvalitetan uvid u funkcionalnost instrumenta te omogućavaju pravovremenu reakciju prije negoli se kvaliteta podataka spusti ispod postavljenih granica.

6.4 Kritička i logička provjera mjernih podataka

Program Data Communication Server Presentation preko baze podataka sa svih postaja omogućava uvid u sve mjerne servisne i statusne podatke sa postaja. Ovo podrazumijeva 10 minutne i satne mjerne vrijednosti, postotak obuhvata rezultata, radovi na održavanju, alarmi i drugo. Kritička i logička provjera podataka predstavlja procjenjivanje valjanosti podataka uzimajući u obzir sve parametre koji mogu govoriti o valjanosti podataka poput izuzetno visokih rezultata, rezultata koji se prebrzo mijenjaju, rezultata koji previše odstupaju od očekivanih pri danim uvjetima (meteorološkim, prometnim, lokacijskim itd). Također uzima u obzir i usporedbu s prethodnim mjerenjima pri sličnim uvjetima i mjerenjima drugih onečišćujućih tvari kao i mjerenja s drugih (obližnjih) postaja u mreži. Općenito ovaj postupak predstavlja upotrebu svih znanja, saznanja i iskustava na području kakvoće zraka sa ciljem što kvalitetnije procjene valjanosti podataka.

6.5 Označavanje statusa valjanosti mjernih rezultata

Označavanje statusa valjanosti mjernih podataka obavlja se u excel validacijskim listama svakodnevno na osnovi gore opisanog postupka a sukladno Aneksu III Odluke EK 97/101EC. Podatci se označavaju na sljedeći način:

1. Svi podatci bez statusne oznake u zelenoj ćeliji smatraju se valjanima.

Primjer valjanog rezultata 0,18

2. Podatci označeni slovom N u crvenoj ćeliji smatraju se nevaljanima i ne uvrštavaju se u statističku obradu podataka.

Primjer nevaljanog rezultata 54,33N

3. Prazne ćelije u excel tablici označavaju izostanak mjerenja.

Primjer izostalog mjerenja

4. Označavanje vrijednosti koje prelaze regulatorne vrijednosti (GV, TV, minimalni obuhvat podataka) za dano vrijeme usrednjavanja objašnjeno je legendom na kraju svake pojedine tablice

6.6 Način prikazivanja validiranih podataka

Validirani podatci prikazuju se u xls formatu. Podatci za sve onečišćujuće tvari sadržani su u jednoj datoteci za svaku postaju u obliku triju tablica na tri lista nazvana „Prilog 1“ i „Prilog 2“ koji

sadržavaju satne odnosno 24 satne koncentracije. Osim validiranih satnih vrijednosti tablice sadržavaju i statističke podatke kako je to opisano u Čl. 5. i Prilogu 2. Pravilnika o razmjeni informacija iz mreža za trajno praćenje kakvoće zraka. „Prilog 3“ sadrži zbirnu tablicu statistički obrađenih podataka.

Tablice se nalaze u prilogima u elektroničkom obliku na CD-u.

7. TEHNIČKA ISPRAVNOST I MJERNA SLJEDIVOST

7.1 Tehnička ispravnost postaja

Svi postupci osiguravanja tehničke ispravnosti postaje u 2009. g., obavljani su od strane ovlaštenog servisera za instrumente proizvođača Horiba, tvrtke Ekonerg. U kolovozu 2009. obavljen je redovni godišnji servis postaje od strane ovlaštenog servisera za instrumente proizvođača Horiba, tvrtke Ekonerg d.o.o.

7.2 Onečišćujuće tvari koje su praćene u 2009.

Postaja Zajci

- ugljični monoksid (CO)
- Sumporni dioksid (SO₂)
- Sumporovodik (H₂S)
- Lebdeće čestice aerodinamičke veličine < 10 µm.

Postaja Čambarelići

- Sumporni dioksid (SO₂)
- Sumporovodik (H₂S)
- Lebdeće čestice aerodinamičke veličine < 10 µm.

7.3 Mjerna sljedivost i osiguranje kvalitete mjerenja

Praćenje koncentracija gore navedenih onečišćujućih tvari izvodilo se kontinuiranim mjerenjima prema Zakonu o zaštiti zraka (NN 178/04) i Pravilniku o praćenju kakvoće zraka (NN 155/05).

U periodu od 01. 01. do 31. 12. 2009. rad instrumenta je redovno provjeravan preko analiziranja dobivenih rezultata i putem "zero" i "span" provjera. Rezultati provjera nalaze se u bazi podataka postaje.

Redovna godišnja kalibracija, uz izvođenje testova prema relevantnim normama obavljena u kolovozu 2009. u umjernom laboratoriju tvrtke Ekonerg d.o.o. Certifikati o umjeravanju sa dokazima mjerne sljedivosti do SI jedinica nalaze se u dokumentaciji postaja.

8. PREGLED FUNKCIONALNOSTI MREŽE U 2009. GODINI.

Tijekom 2009. godine glavni problem koji se tiče funkcionalnosti postaja tj. ispunjavanja ciljane kakvoće podataka za pokrivenošću podacima predstavljali su neuobičajeno česti i relativno kratki prekidi opskrbe električnom energijom. Ovaj problem puno više se odrazio na instrumente za mjerenje lebdećih čestica koji i nakon najkraćeg prekida zahtijevaju višesatnu automatsku proceduru ugađanja i provjere. Kako su se uz ovaj problem (a vjerojatno i uzrokovan njime) dogodili i neki tehnički problemi sa istim instrumentima tako je na postaji Zajci pokrivenost podacima za 24 satno vrijeme usrednjavanja za 2% niža od ciljane (88%). Obuhvat podataka prikazan je u Tablici 2.

Tablica 2. Obuhvat podataka za sve postaje i sve instrumente izražen kao postotak od ukupnog vremena

POKRIVENOST PODATCIMA ZA SATNO VRIJEME USREDNJAVANJA					
Postaja	CO 8h	H ₂ S	SO ₂	PM10	sr.vr.
Čemberelići	-	99,11	99,90	92,25	97,09
Zajci	97,10	96,75	96,85	91,20	95,48
srednja vrijednost	97,10	97,93	98,38	91,73	96,28

POKRIVENOST PODATCIMA ZA 24 SATNO VRIJEME USREDNJAVANJA					
Postaja	CO 8h	H ₂ S	SO ₂	PM10	sr.vr.
Čemberelići	-	99,14	99,16	91,78	96,69
Zajci	N/A	96,55	96,56	87,95	93,69
srednja vrijednost		97,85	97,86	89,87	95,19

9. REZULTATI

9.1 Koncentracije onečišćujućih tvari i obrada podataka

Tijekom 2009. dobiveni su rezultati koji su prikazani i obrađeni u prilogima Čambarelići 1-3 i Zajci 1 - 3.

Prilog Čambarelići

- Prilog 1. Tablični prikaz koncentracija onečišćujućih tvari satnih vremena usrednjavanja
- Prilog 2. Tablični prikaz koncentracija onečišćujućih tvari 24 satnih vremena usrednjavanja
- Prilog 3. Statistička obrada podataka sa klasifikacijom zraka

Prilog Zajci

- Prilog 1. Tablični prikaz koncentracija onečišćujućih tvari satnih vremena usrednjavanja
- Prilog 2. Tablični prikaz koncentracija onečišćujućih tvari 24 satnih vremena usrednjavanja
- Prilog 3. Statistička obrada podataka sa klasifikacijom zraka

9.2 Evaluacija mjernih podataka

9.2.1. Zakonska osnova

Ocjenjivanje razine onečišćenosti zraka izvedeno je sukladno Članku 16. i 18. Zakona o zaštiti zraka (NN 178/04) te Članku 5. i Tablici 1. Uredbe o graničnim vrijednostima onečišćujućih tvari u zraku (NN, 133/05).

9.2.2. Tolerantne vrijednosti za 2009. godinu

Od 01.01.2009. godine sukladno gore spomenutoj Uredbi na snazi su bile tolerantne vrijednosti za 2009. godinu Razine TV za 2009. godinu dane su u tablici 3.

Tablica 3. Razine GV i razine TV za 2009.godinu

Onečišćujuća tvar	Vrijeme usrednjavanja	Razina granične vrijednosti (GV)	Učestalost dozvoljenih prekoračenja	Razina tolerantne vrijednosti za 2009. (TV)
SO ₂	1 sat	350 µg m ⁻³	GV ne smije biti prekoračena više od 24 puta tijekom kalendarske godine	410 µg m ⁻³ (TV ne smije biti prekoračena više od 24 puta tijekom kalendarske godine)
	24 sata	125 µg m ⁻³	GV ne smije biti prekoračena više od 3 puta tijekom kalendarske godine)	–
	1 godina	50 µg m ⁻³	–	–
H ₂ S	1 sat	7 µg m ⁻³	GV ne smije biti prekoračena više od 7 puta tijekom kalendarske godine	8,2 µg m ⁻³ (TV ne smije biti prekoračena više od 18 puta tijekom kalendarske godine)
	24 sata	5 µg m ⁻³	GV ne smije biti prekoračena više od 7 puta tijekom kalendarske godine	-
	1 godina	2 µg m ⁻³	–	-
CO	maksimalna dnevna osmosatna klizna srednja vrijednost	10 mg m ⁻³	-	12,4 mg m ⁻³
PM ₁₀ I. faza	24 sata	50 µg m ⁻³	GV ne smije biti prekoračena više od 35 puta tijekom kalendarske godine	60 µg m ⁻³ (TV ne smije biti prekoračena više od 35 puta tijekom kalendarske godine)
	1 godina	40 µg m ⁻³	–	48 µg m ⁻³

9.2.3. Evaluacija rezultata

Postaja Čambarelići

Na osnovu mjernih rezultata može se zaključiti da koncentracije SO₂ i H₂S satnih, 24 satnih i godišnjih vremena usrednjavanja nisu prelazile razinu granične vrijednosti. Koncentracije PM10 24 satnog vremena usrednjavanja prešle su razinu granične vrijednosti jednom i razinu tolerantne vrijednosti također jednom. Iste nisu prelazile razinu granične vrijednosti godišnjeg vremena usrednjavanja.

Postaja Zajci

Na osnovu mjernih rezultata može se zaključiti da koncentracije CO, PM10, SO₂ i H₂S satnih, 24 satnih i godišnjih vremena usrednjavanja nisu prelazile razinu granične vrijednosti.

Na slici 3. prikazani su broj i dani prelaska GV i TV za 24 satna vremena usrednjavanja za PM10 na postaji Čambarelići. Narančasto su označeni prelasci GV a crveno TV.

Slika 3. Kalendar prekoračenja GV i TV u 2009. godini za postaju Čambarelići.

10. KATEGORIZACIJA ZRAKA

Prema rezultatima mjerenja a sukladno regulativi RH* iz točke 9.2.1 zrak na području obje postaje za 2009. godinu klasificiran je kao I kategorije u odnosu na na sve mjerene parametre iz točke 7.2 Tablice 4. i 5 prikazuju statističku obradu podataka i kategorizaciju zraka.

Tablica 4. Statistička obrada mjernih podataka sa postaje Čambarelići

STATISTIČKA OBRADA MJERNIH REZULTATA NA POSTAJI ROCKWOOL - ČAMBARELIĆI ZA 2009. GODINU			
Statistički parametar / Onečišćujuća tvar	H ₂ S µg/m ³	SO ₂ µg/m ³	PM10 µg/m ³
Minimalna satna vrijednost (µg/m ³)	-0,01	-0,83	0,00
Maximalna satna vrijednost (µg/m ³)	2,14	132,80	109,40
Srednja vrijednost satnih vremena usrednjavanja	0,99	5,66	12,24
Median satnih vremena usrednjavanja	0,91	3,01	9,00
Percentil 98 satnih vremena usrednjavanja	1,67	28,95	42,46
Minimalna 24 satna vrijednost (µg/m ³)	0,12	0,18	0,75
Maximalna 24 satna vrijednost (µg/m ³)	1,74	31,58	67,45
Srednja vrijednost 24 satnih vremena usrednjavanja	0,99	5,68	12,21
Median 24 satnih vremena usrednjavanja	0,91	4,22	9,39
Percentil 98 24 satnih vremena usrednjavanja	1,63	18,92	35,39
Postotak valjanih rezultata satnih vremena usrednjavana (%)	99,11	99,90	92,25
Postotak valjanih rezultata 24 satnih vremena usrednjavana (%)	99,14	99,16	91,78
Broj prekoračenja satnog GV	0	0	N/A
Broj prekoračenja satnog TV	0	0	N/A
Broj prekoračenja 24 satnog GV	0	0	1
Broj prekoračenja 24 satnog TV	N/A	N/A	1
Prekoračenje godišnje GV	NE	NE	NE
Prekoračenje godišnje TV	NE	-	NE
Kategorija kakvoće zraka	prva	prva	prva

* Kategorizacija je napravljena i za PM10 na postaji Zajci iako je pokrivenost podacima manja od ciljane. Razlozi za to su zadovoljavajuća pokrivenost satnim podacima (91%) kao bazičnim podacima za ovaj tip instrumenta i sasvim malo odstupanje 24 satnih od svega 2%.

Tablica 5. Statistička obrada mjernih podataka sa postaje Zajci

STATISTIČKA OBRADA MJERNIH REZULTATA NA POSTAJI ROCKWOOL - ZAJCI ZA 2009. GODINU				
Statistički parametar / Onečišujuća tvar	CO mg/m ³	H ₂ S µg/m ³	SO ₂ µg/m ³	PM10 µg/m ³
Minimalna satna (CO 8h pomična) vrijednost (µg/m ³)	0,06	-0,10	-1,48	0,00
Maximalna satna (CO 8h pomična) vrijednost (µg/m ³)	1,21	4,44	112,30	73,93
Srednja vrijednost satnih vremena (CO 8h pomična) usrednjavanja	0,30	0,80	4,08	13,42
Median satnih vremena (CO 8h pomična) usrednjavanja	0,24	0,76	2,79	11,00
Percentil 98 satnih vremena (CO 8h pomična) usrednjavanja	0,78	1,46	20,25	41,09
Minimalna 24 satna vrijednost (µg/m ³)	0,11	0,22	-1,17	1,48
Maximalna 24 satna vrijednost (µg/m ³)	0,80	1,61	16,30	41,41
Srednja vrijednost 24 satnih vremena usrednjavanja	0,30	0,80	4,10	13,54
Median 24 satnih vremena usrednjavanja	0,24	0,77	3,59	11,31
Percentil 98 24 satnih vremena usrednjavanja	0,69	1,41	10,65	32,96
Postotak valjanih rezultata satnih (CO 8h pomična) vremena usrednjavana (%)	97,11	96,75	96,85	91,20
Postotak valjanih rezultata 24 satnih vremena usrednjavana (%)	N/A	96,55	96,56	87,95
Broj prekoračenja satnog GV	N/A	0	0	N/A
Broj prekoračenja satnog TV	N/A	0	0	N/A
Broj prekoračenja 24 (CO max. dnevna 8 satnog) satnog GV	0	0	0	0
Broj prekoračenja 24 (CO max. dnevna 8 satnog) satnog TV	0	N/A	N/A	0
Prekoračenje godišnje GV	N/A	NE	NE	NE
Prekoračenje godišnje TV	N/A	NE	-	NE
Kategorija kakvoće zraka	prva	prva	prva	prva

PRILOZI

PRILOG ČAMBARELIĆI

- Prilog 1. Tablični prikaz koncentracija onečišćujućih tvari satnih vremena usrednjanja
- Prilog 2. Tablični prikaz koncentracija onečišćujućih tvari 24 satnih vremena usrednjanja
- Prilog 3. Statistička obrada podataka sa klasifikacijom zraka

PRILOG ZAJCI

- Prilog 1. Tablični prikaz koncentracija onečišćujućih tvari satnih vremena usrednjanja
- Prilog 2. Tablični prikaz koncentracija onečišćujućih tvari 24 satnih vremena usrednjanja
- Prilog 3. Statistička obrada podataka sa klasifikacijom zraka